

Pedagogika dětí do tří let

Lucie Grůzová, Zora Syslová

Cíle výchovy a vzdělávání dětí do tří let v ČR

- ▶ I
- ▶ V RVP PV (2018) pro děti od dvou let.

Společnost a dítě

- Úmluva o právech dítěte 1989
- **Rodinná politika státu**
- r. 2005, 2009, 2017 **Národní koncepce prorodinné politiky**

2005

- *Podpora finančního ocenění rodin*
- *Podpora prorodinného klimatu ve společnosti*
- *Podpora vytváření bezpečného životního prostředí pro rodiny s dětmi*
- *Popularizace rodičovství ve společnosti a výzkum v oblasti rodiny*

2009

- Podpora vytváření vhodných socioekonomických podmínek pro fungování rodin zaměřující se na finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti;
- Podpora zkvalitňování rodinných vztahů a posilování rodičovských kompetencí;
- Podporu rodin se specifickými potřebami;
- Podporu zapojení krajů a obcí do rodinné politik

Koncepce rodinné politiky, 2017

2017 reflektuje současné socioekonomické trendy, reaguje na potřeby rodin i jednotlivců, inspiruje se zahraniční dobrou praxí a doporučeními mezinárodních expertních institucí (OECD, Evropská komise, apod.)

cíl: vytvořit příznivější socio-ekonomické podmínky pro fungování rodin
odstraňovat bariéry a společenské tlaky, kterým jsou rodiny vystaveny a které ohrožují jejich funkčnost
posilovat vědomí a význam rodinných hodnot

Prorodinná opatření

- ▶ **porodné** (jednorázová peněžitá pomoc při narození prvního dítěte v sociální tísní).
- ▶ **mateřská dovolená** (dovolená matky před porodem a ihned po porodu, během níž platí pracovní smlouva a je vyplácen tak zvaný příspěvek v mateřství (*Peněžitá pomoc v mateřství*). Částka vyplácená státem podle doporučení Mezinárodní organizace práce má činit minimálně 12 týdnů s náhradou mzdy minimálně 67% předchozí mzdy. Podle EU minimálně 14 týdnů.
- ▶ **otcovská dovolená (otcovské)** je dovolená otce v období kolem porodu a ihned po narození dítěte. Existují dva „typy“ kolem porodu 2-3 dny, po porodu jako obdoba mateřské dovolené 2 – 4 týdny. Během ní může být otcovi vyplácen příspěvek v otcovství. (Ve Švédsku a Německu tzv. *otcovská kvóta* v průměru 2 měsíce.)

- ▶ **rodičovská dovolená** určená pro oba rodiče pro péči o dítě po skončení mateřské dovolené.
- ▶ **rodinné dávky** především přídavky na děti (plošné nebo testované), diferencované podle počtu, věku dětí nebo univerzální, dávky spojené se specifickou situací rodiny (neúplné rodiny, rodiny se zdravotně postiženým dítětem, sociální příplatky).
- ▶ **daňová politika** ve vztahu k rodinám (zdanění příjmů – společné zdanění, odečitatelné položky podle situace v rodině).
- ▶ **služby a péče o děti** představují různé formy podpory státem dotované péče pro děti od narození do jejich 18 let.

Péče o děti do tří let v zahraničí

- ▶ Velká Británie
- ▶ Mateřská dovolená je od roku 2007 stanovena na 13 měsíců (52 týdnů, z toho je necelých 10 měsíců (39 týdnů) finančně kompenzováno. Prvních 6 měsíců 90% předchozí mzdy, zbytek maximálně 492 GBP
- ▶ K nabízeným službám patří:
 - ▶ **Denní jesle** (nurseries) s provozem 12 hodin denně.
 - ▶ **Jesle** pro děti od 0-5 let.
 - ▶ **Registrované pečovatelky** pečují o max. 4 děti ve své domácnosti.
 - ▶ **Chůvy** (nannies) pečují o dítě v jeho domácím prostředí.
 - ▶ **Dětská centra** pro rodinu (Sure Start Centres) jsou zaměřené především na pomoc rodinám ze socioekonomicky a sociokulturně znevýhodněného prostředí.

Švédsko

- ▶ Rodičovská dovolená je poskytována 13 měsíců (480 pracovních dnů) za zhruba 80% částku původního platu. Pro každého rodiče jsou určeny dva měsíce rodičovské dovolené, zbývajících 9 si mohou volit.
- ▶ rodičovského příspěvku po dobu 26 měsíců.
- ▶ Předškolní zařízení pro děti do 3 let jsou bohatě dotována, stát dohlíží na kvalitu, a proto jsou i hojně využívána. Obecní zákony nařizují zajistit pro děti (zejména předškolního věku) dostatek míst.

Francie

- ▶ Mateřská dovolená trvá 16 týdnů, z toho 6 týdnů před narozením dítěte. Při narození třetího a dalšího dítěte se zvyšuje na 26 týdnů. Žena, která byla pojištěná a nejméně 6 měsíců před porodem zaměstnaná dostává 100% předchozí mzdy.
- ▶ **Skupinové (kolektivní jesle)**
- ▶ **Rodinné jesle**
- ▶ **Rodičovské jesle**
- ▶ **Mateřské asistentky**
- ▶ **Dětské zahrádky**
- ▶ **Mateřské školy**

Služby péče o děti

V současné době lze podle platné legislativy poskytovat služby péče o děti:

- ▶ zřízením mateřské školy podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon) - věcně spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy;
- ▶ provozováním některé z živností péče o děti podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (zákon o živnostenském podnikání) - věcně spadá pod Ministerstvo průmyslu a obchodu;
- ▶ poskytováním služby péče o dítě v dětské skupině podle zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o dětské skupině) - věcně spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Více informací o dětských skupinách viz web www.dsmpsv.cz.

Institucionální péče - Jesle

► Historie

► 1832 - první opatrovny pro chudé.

► 1884 - první městské jesle.

► Od r. 1960 - snaha o ucelený systém jeslí a mateřských škol.

► Současnost

► 31.3.2013 konec jeslí jako zdravotnických zařízení, přechází pod resort MPSV.

► 2014 Zákon o dětské skupině

Stav jeslí v jednotlivých letech

Rok	1990	1992	2000	2007
Počet zařízení	1 043	381	65	49
Počet míst v jeslích	39 829	13 196	1867	1587

Dětské skupiny (2018)

▶ Hlavní město Praha

poskytovatelů: 119 D.skupin: 169 celková kapacita: 2340 míst

▶ Jihočeský

poskytovatelů: 29 D.skupin: 40 celková kapacita: 454 míst

▶ Jihomoravský

poskytovatelů: 103 D.skupin: 147 celková kapacita: 2033 míst

▶ Karlovarský

poskytovatelů: 6 D.skupin: 5 celková kapacita: 72 míst

▶ Královéhradecký

poskytovatelů: 44 D.skupin: 46 celková kapacita: 503 míst

▶ Liberecký

poskytovatelů: 28 D.skupin: 31 celková kapacita: 457 míst

-
- ▶ Moravskoslezský
poskytovatelů: 54 D.skupin: 73 celková kapacita: 995 míst
 - ▶ Olomoucký
poskytovatelů: 35 D.skupin: 47 celková kapacita: 580 míst
 - ▶ Pardubický
poskytovatelů: 35 D.skupin: 44 celková kapacita: 598 míst
 - ▶ Plzeňský
poskytovatelů: 26 D.skupin: 33 celková kapacita: 397 míst
 - ▶ Středočeský
poskytovatelů: 139 D.skupin: 176 celková kapacita: 2213 míst
 - ▶ Ústecký
poskytovatelů: 37 D.skupin: 49 celková kapacita: 654 míst
 - ▶ Vysočina
poskytovatelů: 17 D.skupin: 18 celková kapacita: 222 míst
 - ▶ Zlínský
poskytovatelů: 29 D.skupin: 35 celková kapacita: 442 míst

Soukromá péče - celodenní

- ▶ **Jesličky**- zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, **vázaná živnost „Péče o dítě do tří let v denním režimu“**
 - odborná způsobilost: VŠ v oboru ošetrovatelství nebo VOŠ obor dětská sestra nebo všeobecná sestra se zaměřením na pediatrii nebo SOŠ v oboru dětská sestra.
- ▶ **Hlídací agentury** - volná živnost „Poskytování služeb pro děti a domácnost“ (tzv. baby-sitting)

Další možnosti ne-veřejné péče

- ▶ **Dětská skupina** - Podle záměru zákona o dětské skupině (MPSV, 2013) mohou být 3 druhy dětských skupin:
 - ▶ Malá skupina - Mikrojesle - (1 - 4 děti)
 - ▶ Střední skupina (4 - 12 dětí)
 - ▶ Velká skupina (13 - 24 dětí)
- ▶ Firemní školky - V lednu 2013 bylo evidováno patnáct společností zapojených do projektu „Audit rodina x zaměstnání“. (MPSV, 2013)

Dětské koutky

Možnosti zřízení alternativních forem hlídání

- ▶ na základě zákona č. 20/1966 Sb., o péči a zdraví lidu
 - ▶ na základě zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání v rámci živnosti vázané „péče o dítě do tří let věku v denním režimu“
 - ▶ Obsahem činností obou zřízení je „poskytovat péči a všestranný rozvoj dětí zpravidla ve věku do tří let.“ (MPSV, 2012)
- vyhláška o hygienických požadavcích, atd.

Srovnání péče o děti do tří let

Základní fakta – Česká republika v Education at a Glance 2014

Tabulka	Indikátor	Česká republika		Průměr zemí OECD		Průměr zemí EU21		Pořadí České republiky* v rámci zemí OECD
		2012	2005	2012	2005	2012	2005	
Přístup ke vzdělávání a výstupy ze vzdělávání								
	Míra účasti ve vzdělávání	2012	2005	2012	2005	2012	2005	
C2.1	3letí (v předškolním vzdělávání)	59%	65%	70%	64%	79%	73%	25 z 37 zemí
	4letí (v předškolním a primárním vzdělávání)	82%	91%	84%	79%	89%	84%	25 z 38 zemí
C1.1a	5-14letí (ve všech úrovních vzdělávání)	99%		98%		98%		19 z 44 zemí

► Výzkumy ukazují, že záleží na kvalitě předškolního zařízení

(u dětí, které navštěvovaly kvalitní předškolní zařízení byl naměřen nižší stresový hormon než u dětí, které docházely do méně kvalitních zařízení (Sims et al., 2005))

Mateřské centrum

➤ **Síť materských center o. s.** vznikla v roce 2001 na základě dlouholeté neformální spolupráce mateřských center za účelem posilování hodnot rodiny a mezigeneračních vztahů, úlohy rodičů, mateřské a otcovské role ve společnosti; podpory právní ochrany rodiny, mateřství a rovných příležitostí pro všechny; podpory zdravého života ve zdravém prostředí.

➤ Mateřská centra (dále jen MC) zřizují zpravidla matky na mateřské dovolené, které se zároveň podílejí na jejich samosprávě a zajišťují programy, umožňují matkám s malými dětmi vyjít z izolace, kam se celodenní péčí o dítě dostávají.

Programy MC nebo Klubů maminek nebo Společenských center

Programy, které MC nabízejí pro rodiče i děti, nebo pro rodiče s hlídáním dětí:

- ▶ Tvořivé
- ▶ Vzdělávací
- ▶ Hlídání dětí
- ▶ Sportovní
- ▶ Rekvalifikační
- ▶ Jednorázové akce

Kurzy pro děti do tří let

Zaměřené:

- ▶ Na rozvoj motoriky - plavání kojenců a batolat, cvičení maminek s dětmi, masáže kojenců a batolat
- ▶ Na rozvoj řečového vývoje - znakování batolat, cizí jazyk (Hellen Doron, Go Kids!)
- ▶ Na hudební rozvoj - hudební škola Yamaha

Jak pracovat s dětmi do tří let?

- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=tbX6aMfPtEw>

Vývojová specifika dětí do tří let

1) Potřeba jistoty v pečující osobě

- ▶ Teorie Attachment - výzkumy Bowlby, Ainswortová
- ▶ Spojitost s výzkumy intuitivního rodičovství, pozitivního naladění se na dítě (Ditrichová, Papoušek et al., 2004; Magnuson & Duncan, 2002).
- ▶ Výzkumy ukazují vliv emocí na kognitivní vývoj (Zeman et al., 2006)
- ▶ Raná podpora rodičů a pozitivní zkušenost dítěte na jeho další rozvoj (Clarke & Clarke, 2000).

Vývojová specifika dětí do tří let

2) Experimentace a podnětné prostředí

- ▶ Hra dětí zabírá celou část dne a je specifická **popisujeme ji jako manipulace a experimentace** (Rose, Feldman, & Jankowski; 2009; Gudmundsdottir & Gudmundsdottir, 2010)
- ▶ Piagetova teorie psychomotorického vývoje:
- ▶ 1. stádium senzomotorického vývoje
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=TRF27F2bn-A>

Vývojová specifika dětí do tří let

3) Pokládání základů sociálního a emočního rozvoje

TE WHARIKI

- ▶ Národní program pro výchovu a vzdělávání dětí od kojenců po první stupeň ZŠ na Novém Zélandu
- ▶ 5 hlavních cílů:
 - 1) Well-being (péče o zdraví dětí)
 - 2) Pocit, že tady patřím (belonging) pro děti i rodiny
 - 3) Mohu přispět (contribution), každý jsme individuální a cení
 - 4) Komunikace (communication) - podpora a facilitace
 - 5) Objevování (exploration) - podpora dětí v učení se skrze zkušenosti

Otázky do diskuze

- ▶ *Jaké jsou hlavní důvody pro rozšiřování péče o děti do tří let?*
- ▶ *Jsou zařízení pro děti do tří let nutná v zájmu dítěte nebo jsou diktována požadavky trhu?*
- ▶ *Proč rodiče vyhledávají kroužky pro své děti od narození?*
- ▶ *Měla by vláda vydat kurikulum pro zařízení pečující o děti do tří let?*

Literatura a odkazy

- ▶ What is this Early Childhood “Curriculum”
www.myece.org.nz/educational-curriculum-aspects/106-te-whariki-curriculum

Děkuji za pozornost

